

Francesc M. Rotger

Venècia és un dels escenaris més bells que puguin imaginar-se. És un tòpic, però és veritat. No pot ser casualitat que aquesta ciutat, una mica fantasmagòrica, això sí, sigui, al mateix temps, seu d'un dels festivals de cinema més destacats i dipositària d'una tradició teatral notabilíssima, de la qual basta citar el nom de Carlo Goldoni, autor de comèdies com *Arlequí, servidor de dos amos* o *L'hostalera*. No pot ser casualitat, tampoc, que William Shakespeare ambientés a la ciutat de Sant Marc dues de la seves peces més conegudes, *Otelo* i aquella que es titula, precisament, *El mercader de Venècia* i que no fa gaire ha arribat a les nostres pantalles, en una acurada versió cinematogràfica realitzada per Michael Radford (director d'*El carter i Pablo Neruda*) i protagonitzada per Al Pacino i Jeremy Irons. Curiosament, tot i la vampirització constant que el cinema ha fet de l'obra de Sir William, no és aquest un del seus textos més por-

tats a la pantalla. Almenys, només he trobat tres precedents: una adaptació francesa de Pierre Ballon (1953), una altra per a la televisió realitzada per Jack Gold (1980) i una tercera de ben curiosa, *El mercader de Venècia mao-rí*, parlada en la llengua autòctona neozelandesa i dirigida per Don Selwyn fa només tres anys.

És evident que l'aspecte més controvertit d'*El mercader* es troba en el presumpte antisemitisme de Shakespeare, atès que el personatge suposadament dolent, Shylock, el prestador, avar, venjatiu, és un jueu. Com del seu contemporani Cervantes es pot assegurar el mateix, només pegant una ullada al seu *Diálogo de los perros* (representat, per cert, al Castell de Bellver aquest estiu, dins l'espectacle *Exemplaridades cervantinas*). La pel·lícula de Radford, des de la seva introducció, ens situa a una Europa de finals del segle XVI dins la qual, en general, els jueus eren objecte de segregació sistemàtica per la majoria cristiana, amb prohibició d'exercir determinats oficis i obligació d'i-

dentificar-se amb un signe exterior distintiu, com ara un capell vermell; d'Espanya ja havien estat expulsats un segle abans, mentre que a Palma el seu call fou assaltat el 1391 i aquells assenyalats com els seus descendents, encara que convertits al cristianisme, marginats també gairebé fins als nostres dies. Per comparació, l'autor britànic no sembla tan antisemita. Més be el contrari: la coneguda intervenció de Shylock ("¿si ens punxeu, ¿no sagnem?"), aprofitada magistralment per Lubitsch a *To be or no to be*, sona a declaració de igualtat de drets.

No record cap posada en escena a Mallorca d'*El mercader de Venècia* dins els darrers vint anys, ni autòctona ni importada. Sí en canvi, fa un parell de temporades, el monòleg *Shylock*, de Gareth Armstrong, interpretat al Teatre del Mar per l'actor català Manel Barceló. Com a *Molt soroll per res*, també a *El mercader de Venècia* Shakespeare ens presenta, com a un dels seus personatges, un príncep d'Aragó; curiosa referència a la nostra història. ■

